

Colòmbia: adéu al diàleg?

Nou mesos després de l'inici de les converses entre el govern de Pastrana i les FARC, la pau sembla més lluny que mai a Colòmbia. La fortalesa de la guerrilla, la impunitat dels paramilitars i l'ajuda militar dels EUA posen pals a les rodes de la resolució del conflicte.

ARXIU / EFE

Membres de les FARC morts per l'exèrcit colombià el passat 1 de setembre. Els èxits militars han donat ales als partidaris de la solució armada del conflicte colombià.

Nou mesos després d'haver començat, a San Vicente de Caguán, les converses de pau entre les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC) i el president, el conservador Andrés Pastrana, la pau sembla més lluny que mai. L'eufòria dels primers mesos de la presidència de Pastrana ha deixat pas al pessimisme, perquè guanya terreny, especialment entre el govern i molts sectors econòmics, la solució militar.

En el debat sobre el futur de les converses de pau, també hi han intervingut els ex-presidents César Gaviria i Belisario Betancur. "El desafiament és militar", va declarar el liberal Gaviria. En canvi, el conservador Betancur va defensar

les negociacions, argumentant que les diferències es podien superar. Durant la presidència de Betancur (1982-86) es van impulsar les converses amb els Moviment 19 d'abril (M-19), que es va desmobilitzar.

L'exèrcit, naturalment, rebutja el compromís amb els insurgents i advoca una opció militar. Enfortit per les ajudes tecnològiques i en aviació que ha rebut dels Estats Units, l'exèrcit ha aconseguit alguns èxits contra les FARC, impensables fa uns mesos.

"La conjuntura actual resulta particularment complexa, perquè a mesura que creix l'eufòria de la força, s'aguditzava també la manca de fe en la negociació", assegurava un editorial de *El Espectador*.

Les pressions contra Pastrana procedeixen del sector més dretà del partit conservador i dels empresaris. Fins i tot el partit liberal, a l'oposició, que havia donat suport a les negociacions, ara demana una revisió del procés. Defensen la opció negociadora uns quants intel·lectuals, vinculats a la universitat en bona part, que van escriure una carta pública a Pastrana i a Manuel Marulanda, "Tirofijo", el líder històric de les FARC, demanant-los que superessin les diferències.

Els detractors de les negociacions argumenten que s'ha arribat massa lluny en les concessions a una guerrilla que no es mou de la seva posició des de fa un any, malgrat que Pastrana va retirar les unitats militars i policiaques d'una zona selvàtica de 42.000 km², que és on hi ha San Vicente de Caguán. Les abraçades entre el president i "Tirofijo" no han servit perquè les FARC acceptessin un alto-el·foc i posessin fi als segrestos, que tant afecten colombians com estrangers. (Colòmbia té el rècord mundial de segrestos, més de quatre mil l'any, encara que una bona part són efectuats per delinqüents comuns).

Els partidaris del diàleg consideren que és impossible una solució militar per més armes nord-americanes que rebí l'exèrcit. El conflicte, segons alguns universitaris que han dedicat la vida a estudiar la violència, és social i requereix, per tant, una solució política. Les FARC, disciplinades i motivades, controlen extenses àrees del terri-

"L'exèrcit ha deixat la feina bruta als paramilitars"

El sociòleg i periodista colombià Alfredo Molano defensa el diàleg amb la guerrilla per posar fi a una guerra que ha causat milers de morts i més d'un milió de desplaçaments. Assessor del president anterior, Ernesto Samper, es va exiliar a Barcelona quan va aparèixer a les llistes d'amenaçats de mort pels paramilitars. "Jaime Garzón va ser assassinat perquè va descobrir que un sector de l'exèrcit es dedicava a segrestar i vendre els segrestats a la guerrilla", assegura Molano parlant de la mort, ara fa un mes, de l'humorista.

—*Què és el conflicte colombià?*

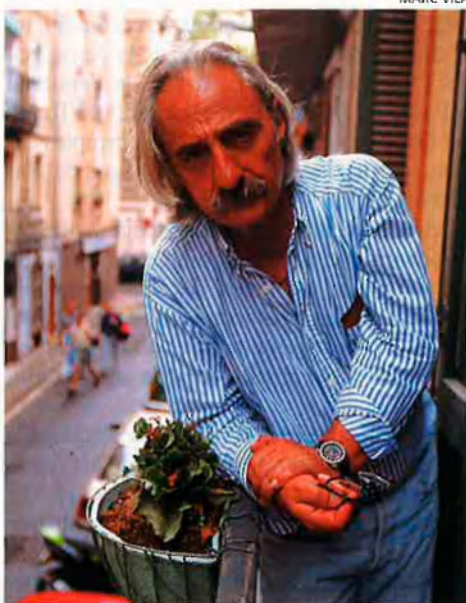
—Un conflicte d'arrels econòmiques que no ha tingut una solució política. Al costat d'aquest conflicte central n'hi ha de generats per la delinqüència comuna i pel narcotràfic, que han desbordat l'estat. Tot el conjunt de forces amb accions armades han aconseguit de deslegitimar políticament l'estat.

—*Per quin motiu resta blocat el procés de pau?*

—Del costat de la guerrilla, perquè té expectatives d'augmentar el poder militar —el temps corre en favor de la guerrilla—; i del costat de l'anomenat "establiment", el poder econòmic, perquè no està disposat a sacrificar privilegis. L'estat no ha sabut generar un consens sobre l'estratègia de negociació i, havent-se deslegitimada, ha facilitat la consolidació dels paramilitars, una força molt important en les negociacions.

—*Què pot fer Pastrana en aquest moment?*

—Pastrana ha complert la primera condició de la guerrilla, desmilitaritzar una àrea per a les negociacions. En canvi, no ha fet res quant a la segona, el control dels paramilitars, als quals l'exèrcit no planta cara. Pastrana ha de definir una política més agressiva respecte als paramilitars i una estratègia no militar, sinó social, sobre el problema dels cultius il·licits (fulla de coca i cascàll). En

MARC VILA

"Es calcula que els paramilitars cometen el 70% de les violacions dels drets humans a Colòmbia."

aquest cas per dues raons: primera, perquè els cultivadors són camperols que constitueixen la base social de la guerrilla; i segona, perquè reprimint els cultivadors es criminalitzen unes activitats que són il·legals, però econòmicament lícites.

—*Guanyen terreny les tesis d'una solució militar?*

—Els militars no volen perdre els privilegis. Actuen amb impunitat i tenen forts interessos econòmics, com ara indústries i cadenes hoteleres. Tampoc no els vol perdre "l'establiment". Per tant, el poder civil és feble per a imposar una estratègia contra les posicions militars. Els Estats Units també privilegien una solució militar, pressionats per la doctrina republicana de la lluita frontal contra el narcotràfic.

—*Poden intervenir-hi els Estats Units?*

—Ja hi intervenen. És una intervenció que es fa a través de les ajudes militars. Colòmbia és el tercer país en ajuda militar rebuda dels EUA, després d'Israel i Egipte. Si el conflicte creix, Washington podria buscar la formació d'una força multinacional a través de l'OEA com a

cobertura legal. L'Argentina, el Perú, el Panamà i l'Equador li donarien suport. Això no obstant, no hi ha cap possibilitat d'una intervenció tipus Grenada o Panamà, perquè aleshores afegiria al conflicte un ingredient que no té, d'ordre nacional.

—*Hi ha connivència entre els paramilitars i els militars?*

—En l'època de la guerra freda, l'exèrcit torturava i feia desaparèixer gent. Una bona part dels excessos, els cometia l'exèrcit. Després, quan el respecte dels drets humans ha guanyat en importància, l'exèrcit ha deixat aquesta feina bruta als paramilitars. Es calcula que els paramilitars cometen el 70% de les violacions dels drets humans, la guerrilla el 25% i l'exèrcit el 5% restant.

—*Qui més hi ha darrere els paramilitars?*

—Molts interessos. Alguns terratinents, perquè els desplaçats deixen les terres que permeten l'expansió dels latifundis. Els empresaris de grans obres, com oleoductes i carreteres, cooperen amb els paramilitars, directament o indirecta. El narcotràfic. Una bona part dels caps del narcotràfic són gent compromesa amb la comercialització de la coca i l'heroïna. I els polítics locals, perquè normalment són terratinents i saben que darrere la negociació es gestaria una oposició política que no els convé. La matança de la Unió Patriòtica (3.000 militants comunistes, en el decenni del 1980) fou finançada, en bona part, pels polítics locals.

—*Té sentit dir que les FARC són una narcoguerrilla?*

—No. La guerrilla cobra impostos als comerciants de la droga, i els soldats també ho fan. La diferència és que la guerrilla cobra de forma institucional i l'exèrcit de forma individual. La guerrilla recapta, però no produeix ni transporta. No per raons morals, sinó per una qüestió militar: la droga corromp els soldats, i el transport és més costós que no pas cobrar un impost. **Antoni Castel**

La corrupció, en augment per la crisi

Les planes dels diaris colombians van plenes cada dia d'escàndols de corrupció, un fenomen que augmentarà per causa de la crisi econòmica i la pujada de la desocupació, segons que reconeix un informe del Departament Administratiu de Seguretat (DAS, policia d'investigació) al president Pastrana. D'acord amb els estudis de Transparència Internacional, Colòmbia ocupa el lloc setè en la llista dels més corruptes del món, un rànquing poc honorable, certament, que presideix el Camerun, seguit del Paraguai, Hondures, Tanzània, Nigèria i Indonèsia.

Una investigació de la prestigiosa Pontfícia Universitat Xaveriana assegura que cada any van a parar a les butxaques de funcionaris entre 3,5 i 4,5 bilions de pesos (de 400.000 a 550.000 milions de pessetes), suma que equival al 3% del pressupost de l'estat. Pel DAS, el temor de quedar-se sense feina pels acomiadaments derivats de la crisi fa que molts funcionaris desviïn diners "per assegurar-se el futur" incert en un moment que el creixement econòmic és negatiu, per primera vegada aquest últim decenni.

Entre els casos descoberts per la Contraloria i airejats per la premsa es destaquen els que afecten les entitats financeres públiques Banco Central Hipotecario, Caja Agraria i Banco del Estado. Només en dues oficines de la Caja Agraria van faltar 16.723 milions de pesos (quasi 2.000 milions de pessetes), concedits en préstec a clients que no existien.

La Contraloria sosté que la corrupció és endèmica en la Seguretat Social, amb la inscripció de beneficiaris que no ho podrien ser, i l'àrea de les obres públiques, on ja és tradició de pagar una comissió del 15% del valor contractat. I, a vegades, l'obra ni s'arriba a fer. A. C.

Soterrament de l'humorista Jaime Garzón, assassinat pels paramilitars a Bogotà el passat 13 d'agost. Darrere els paramilitars, hi ha grans empresaris, narcotraficants i sectors extremistes de l'exèrcit.

tori, amb més de cinquanta fronts, i tenen unes finances sanejades pels diners que reben dels segrestos i dels impostos que cobren als productors de coca i heroïna. Es calcula que per aquest concepte recaptin uns 500 milions de dòlars anuals.

L'altra guerrilla important, l'Exèrcit d'Alliberament Nacional (ELN), demana la formació d'una convenció nacional, en la qual participarien elements de la societat civil que conduirien el procés de

pau. Amb l'ELN les converses resten pràcticament aturades des de la reunió d'Alemanya, ja fa quasi un any. L'ELN, d'arrels castristes, controla menys territori que no les FARC, però també obté diners dels segrestos, sobretot de terratinents, i dels impostos revolucionaris que cobra a les empreses de petroli que treballen a les zones que domina.

En el debat, no hi poden faltar els Estats Units. En un article recent, la secretària d'Estat, Madeleine Albright, aconsellava al govern

colombià que utilitzés el garrot i la pastanaga en la seva relació amb la guerrilla. Albright havia de presidir una reunió, dijous passat, per a discutir els punts de l'anomenada "estratègia integral" per a Colòmbia del president Bill Clinton. "Estic convençut que és essencial la nostra política en estreta col·laboració amb el president Pastrana, amb un procés de pau ben dissenyat i enfortint els esforços bilaterals contra la droga", va dir Clinton, en una carta adreçada als presidents del Senat i de la Cambra de Representants, Dennis Hastert i Trent Lott, respectivament.

El pla integral, demanat pel Congrés nord-americà per saber quanta ajuda s'havia de concedir, s'ha discutit entre funcionaris de tots dos països, que van formar quatre subgrups: pau, drogues, democràcia i economia. La iniciativa reflecteix la millora de les relacions entre Washington i Bogotà amb l'arribada de Pastrana a la presidència. Fruit d'aquesta sintonia és l'entrada en funcionament d'una unitat de l'exèrcit dedicada al narcotràfic, preparada i finançada pels Estats Units. Durant la gestió del president anterior, Ernesto Samper Pizano (1984-88), les relacions van ser pèssimes, per causa de les revelacions sobre el finançament de la campanya electoral amb diner del narcotràfic. Fins i tot les autoritats d'immigració li van negar el visat d'entrada.

El titubeig de Pastrana i la intransigència de les FARC sembla que beneficien els paramilitars, que actuen amb impunitat contra els camperols sospitosos de simpatitzar amb la guerrilla. Una de les últimes obres que s'atribueixen als paramilitars, que mantenen estrets vincles amb alguns sectors extremistes de l'exèrcit i empresaris amenaçats per la guerrilla, és la mort del popular humorista Jaime Garzón, fa un mes, a Bogotà. Garzón havia d'anar, el mateix dia que va morir, a la regió de Magdalena per negociar amb l'ELN l'alliberament del grup de segrestats a una església de Cali.

Antoni Castel